

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ КІБЕРНЕТИКИ, КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК ТА
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

Дмитро БАБЕНКО

«27»

червня

2024 р.

Гарант освітньої програми

Олександр ПАРХОМЕНКО

«27»

червня

2024 р.

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ДОСЛІДЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ»**

Галузь знань	12 «Інформаційні технології»
Спеціальність	122 «Комп'ютерні науки»
Освітньо-професійна програма	Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 122 «Комп'ютерні науки»
Освітній ступінь	«Бакалавр»
Семестр	4
Форма здобуття освіти	очна (денна)
Викладач	Хилько Іван Іванович, старший викладач, email: hilko@mnaeu.edu.ua

Розглянуто на засіданні кафедри економічної кібернетики, комп'ютерних наук та інформаційних технологій.

Протокол № 12 від 13 червня 2024 року

Завідувач кафедри

Світлана ТИЩЕНКО

Схвалено науково-методичною комісією факультету менеджменту.

Протокол № 11 від 20 червня 2024 року

Голова науково-методичної комісії

Ганна ТАБАЦКОВА

Схвалено на засіданні вченої ради факультету менеджменту

Протокол № 11 від 25 червня 2024 року.

Голова вченої ради

Олена ШЕБАНИНА

Миколаїв 2024

1. Призначення навчальної дисципліни	Дисципліна «Дослідження операцій» вивчається здобувачами вищої освіти спеціальності 122 «Комп'ютерні науки» на другому курсі і є обов'язковою компонентою. Покликана сформувати у здобувачів необхідний обсяг теоретичних і практичних знань з основ дослідження операцій, його основних моделей та методів, що найчастіше застосовуються в плануванні та економічних розрахунках. В основу курсу покладено питання, вивчення яких необхідне для розуміння принципів дослідження економічних процесів та кількісного обґрунтування управлінських рішень.
2. Мета навчальної дисципліни	Мета дисципліни: сформувати у здобувачів вищої освіти необхідний обсяг теоретичних знань, практичних навичок та вмінь з методів дослідження операцій в економіці та шляхів їхньої реалізації при вирішенні задач у менеджменті, економіці тощо. Завдання дисципліни: оволодіння здобувачами вищої освіти основними поняттями, термінологією, принципами та інструментарію задач дослідження операцій, методики побудови економіко-математичних моделей та методів їх розв'язування; формування практичних вмінь та навиків із застосуванням сучасного комп'ютерного забезпечення. Предмет дисципліни: задачі прийняття рішень в різних сферах економічної діяльності (планування, управління, розподілу інвестицій, тощо), моделі та методи системного аналізу, методи дослідження та оптимізації операцій. Об'єкт дисципліни: кількісне обґрунтування рішень, що приймаються в ході управління організаціями.
3. Компетентності	Інтегральна компетентність: ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі комп'ютерних наук або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів інформаційних технологій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов. Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

	ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 6. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями. ЗК 10. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. <i>Спеціальні (фахові) компетентності:</i> СК 1. Здатність до математичного формулювання та досліджування неперервних та дискретних математичних моделей, обґрунтування вибору методів і підходів для розв'язування теоретичних і прикладних задач у галузі комп'ютерних наук, аналізу та інтерпретування СК 5. Здатність здійснювати формалізований опис задач дослідження операцій в організаційно-технічних і соціально-економічних системах різного призначення, визначати їх оптимальні розв'язки, будувати моделі оптимального управління з урахуванням змін економічної ситуації, оптимізувати процеси управління в системах різного призначення та рівня ієрархії.
4. Заплановані результати навчальної дисципліни	ПР 7. Розуміти принципи моделювання організаційно-технічних систем і операцій; використовувати методи дослідження операцій, розв'язання одно— та багатокритеріальних оптимізаційних задач лінійного, цілочисельного, нелінійного, стохастичного програмування.

5. Опис навчальної дисципліни		Всього годин/кредитів за навчальним планом, з них: - лекції - практичні заняття - самостійна робота		120 год./4,0 кред. 40 год./1,33 кред. 40 год./1,33 кред. 40 год./1,34 кред.	
Календарний план*					
№ з/п	Найменування тем	Розподіл навчального часу, годин			
		лк	пз	сам. робота	
Змістовий модуль 1. Методика проведення дослідження операцій. Моделювання оптимального розподілу ресурсів					
1.1.	Основні поняття та принципи дослідження операцій	2	2	2	
1.2	Методика проведення дослідження операцій та методи економіко-математичного моделювання	2	2	2	
1.3.	Задачі та моделі оптимального розподілу ресурсів	2	2	2	
1.4	Оптимізація в умовах повної визначеності	2	2	2	
1.5	Транспортна логістика	2	2	2	
1.6	Транспортна задача із заборонами	2	2	2	
1.7	Виробничі функції	2	2	2	
1.8	Динамічне програмування	2	2	2	
1.9	Моделі управління матеріальними запасами	2	2	2	
1.10	Оптимізаційні задачі управління запасами	2	2	2	
Всього за змістовий модуль		20	20	20	
Змістовий модуль 2. Планування та координація виробничого процесу. Задачі в умовах невизначеності та конфлікту					
2.1	Мережне планування та управління мережами	2	2	2	
2.2	Моделі мережевого планування	2	2	2	
2.3	Оптимізація плану комплексу робіт	2	2	2	
2.4	Моделі сіткового планування і управління	2	2	2	
2.5	Планування та аналіз проектів	2	2	2	
2.6	Задачі масового обслуговування	2	2	2	
2.7	Теорія ігор і прийняття рішень	2	2	2	
2.8	Прийняття рішень в умовах повної невизначеності	2	2	2	
2.9	Стохастичне програмування	2	2	2	
2.10	Багатоцільові задачі та методи їх розв'язання.	2	2	2	
Всього за змістовий модуль		20	20	20	
Всього годин по навчальній дисципліні		40	40	40	
*Примітка. Проведення видів занять здійснюється відповідно до графіку освітнього процесу					

6. Порядок та критерії оцінювання	Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у Миколаївському національному аграрному університеті, Положення про порядок оцінювання здобувачів вищої освіти у Миколаївському національному аграрному університеті. Оцінювання поточної навчальної діяльності. Оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час практичних занять та виконання індивідуальних завдань з дисципліни проводиться за такими критеріями: систематичність роботи на лекційних та практичних заняттях, рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах, активність при обговоренні питань, результати виконання і захисту практичних робіт та інше. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності є стандартизованими: тестування, виконання контрольних робіт, індивідуальних робіт, підготовка докладів та презентацій з обраної тематики і включають контроль теоретичної і практичної підготовки. Оцінювання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти. Бали за індивідуальні завдання нараховуються здобувачеві лише при успішному їх виконанні та захисті. Кількість балів, яка нараховується за різні види індивідуальних завдань залежить від їх об'єму та значимості. Вони додаються до суми балів, набраних здобувачем вищої освіти за поточну навчальну діяльність. Оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Самостійна робота здобувачів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу контролюється при підсумковому контролі. Підсумковий контроль знань здобувачів вищої освіти з дисципліни здійснюється шляхом складання заліку через розв'язування розрахунково-аналітичних та ситуаційних завдань. До заліку допускається здобувачі вищої освіти, які виконав всі представлені вище завдання, відпрацювали пропущенні заняття та набрали необхідну кількість балів. Для можливості отримання необхідної кількості балів розроблено індивідуальні завдання по кожній з тем дисципліни в системі дистанційного навчання MOODLE. Творча робота здобувача оцінюється кафедрою і включає участь в науково-дослідній роботі – до 10 балів; виступи в наукових гуртках і конференціях – до 10 балів.
---	--

Рейтингова оцінка знань здобувачів вищої освіти з дисципліни

№ п/п	Форма контролю	Контроль протягом семестру	Максимальна/ мінімальна кількість балів
Змістовий модуль 1. Методика проведення дослідження операцій. Моделювання оптимального розподілу ресурсів			
1.	Аудиторна робота в т.ч.:		
	- практичні роботи, опитування	5	15/10
2.	Самостійна робота в т.ч.:		
	- опрацювання теоретичного матеріалу	5	2,5/1,5
	- тести для самоконтролю	5	2,5/1,5
3.	Модульний тест № 1	1	5/3
	Всього за змістовий модуль	x	25/16
Змістовий модуль 2. Планування та координація виробничого процесу. Задачі в умовах невизначеності та конфлікту			
4.	Аудиторна робота в т.ч.:		
	- практичні роботи, опитування	4	12/8
5.	Самостійна робота в т.ч.:		
	- опрацювання теоретичного матеріалу	5	2,5/1,5
	- тести для самоконтролю	5	2,5/1,5
6.	Модульний тест № 2	1	5/3
	Всього за змістовий модуль	x	22/14
7.	Підсумковий тест	1	8/3
8.	Науково-дослідна робота	1	3/2
9.	Неформальна та інформальна освіта	1	2/1
	Всього	x	60/36
10.	Екзамен	1	40/24
	Разом по дисципліні		100/60

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти, та шкала оцінювання – екзамен

Сума балів за всі види освітньої діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	5 (відмінно) 4 (добре) 4(добре) 3 (задовільно) 3 (задовільно)
82 - 89	B	
75 - 81	C	
64 - 74	D	
60 - 63	E	
35 - 59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання 2 (незадовільно)
0 - 34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни 2 (незадовільно)

7. Політика курсу	Політика курсу визначається системою вимог, які викладач пред'являє до здобувача вищої освіти при вивченні дисципліни та ґрунтується на засадах академічної доброчесності. Дотримуватися етики поведінки, яка прописана у Кодексі академічної доброчесності у Миколаївському національному аграрному університеті. Пропущені заняття відпрацьовувати відповідно затвердженого графіку консультацій. Академічна недоброчесність є несумісними з принципами викладання курсу, з чим здобувачі вищої освіти ознайомлюються під час першого заняття. Додаткові вимоги формулюються викладачем враховуючи специфіку навчальної дисципліни. <i>Основні принципи проведення занять:</i> - відкритість до нових та неординарних ідей, толерантність, доброзичлива партнерська атмосфера взаєморозуміння та творчого розвитку; - усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін; - різні моделі роботи на заняттях, у тому числі робота над вирішенням завдань дає можливість здобувачам вищої освіти якнайширше розкрити свій власний потенціал, навчитись довіряти своїм партнерам, розвинути навички інтелектуальної роботи в команді; - курс передбачає інтенсивне використання мобільних технологій навчання, що дає можливість здобувачам вищої освіти та викладачеві спілкуватись один з одним у будь-який зручний для них час, а для здобувачів вищої освіти, які відсутні на заняттях, отримати необхідну навчальну інформацію та представити виконані завдання; - протягом усього курсу активно розвиваються автономні навички здобувачів вищої освіти, які можуть підготувати додаткову інформацію за темою, що не увійшла до переліку тем практичних занять змістових модулів та виступити з презентацією чи інформуванням додатково.
8. Інформаційні джерела	Базова література 1. Вітлінський В. В., Терещенко Т. О., Савіна С. С. Економіко-математичні методи та моделі: оптимізація : навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2016. 303 с. 2. Дослідження операцій в економіці : підручник / О. І. Черняк та ін. ; ред. О. І. Черняк. Миколаїв : МНАУ, 2020. 398 с. 3. Дослідження операцій : курс лекцій / О. В. Шебаніна та ін. Миколаїв : МНАУ, 2015. 248 с. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3611/1/Doslidzennya_operatsy_KL_Shebanina_O.pdf.

4. Дослідження операцій в економіці : підручник Федоренко І. К. та ін. / за ред. І. К. Федоренко, О. І. Черняка. Київ : Знання, 2007. Київ : Знання, 2017. 558 с.
5. Катренко А. В. Дослідження операцій : підручник. Львів : Магнолія Плюс, 2015. 352 с.
6. Математичне програмування. Дослідження операцій : навч. посіб. / А. Ф. Барвінський та ін. Львів : «Інтелект-Захід», 2008. 468 с.

Допоміжна література

1. Боровик О. В., Боровик Л. В. Дослідження операцій в економіці : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 424 с.
2. Глушик М. М., Телесницька Н. М. Дослідження операцій : навч. посіб. Львів : Новий світ-2000, 2009. 368 с.
3. Дослідження операцій у середовищі електронних таблиць Excel : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 186 с.
4. Дослідження операцій. Практичний курс : навч. посіб. / В. Є. Березовський та ін. Умань : Видавець «Сочінський», 2011. 238с.
5. Дослідження операцій : метод рекомєнд. для самост. роботи студентів ден. та заоч. форм навчання / О. В. Шебаніна та ін. Миколаїв : МНАУ, 2014. 98 с.
6. Дослідження операцій : методичні вказівки та завдання для проведення практичних занять та самостійної роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Комп'ютерні науки» спеціальності 122 «Комп'ютерні науки» денної форми здобуття вищої освіти / уклад. : О. В. Шебаніна, В. П. Клочан, І. В. Клочан, С. І. Тищенко, Н. С. Ручинська, В. О. Крайній, І. І. Хилько. Миколаїв : МНАУ, 2021. 84 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9964>
7. Дослідження операцій : конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Комп'ютерні науки» спеціальності 122 «Комп'ютерні науки» денної форми здобуття вищої освіти / уклад. : О. В. Шебаніна, В. П. Клочан, І. В. Клочан, С. І. Тищенко, Н. С. Ручинська, В. О. Крайній, І. І. Хилько. Миколаїв : МНАУ, 2021. 150 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9962>
8. Економіко-математичне моделювання : навч. посіб. / В. В. Вітлінський та ін. ; за заг. ред. В. В. Вітлінського. Київ : КНЕУ, 2008. 536 с.
9. Економіко-математичне моделювання : навч. посіб. / за ред. О. Т. Іващука. Тернопіль : ТНЕУ «Економічна думка», 2008. 704 с.

10. Економіко-математичне моделювання : навч. посіб. Клебанова Т.С. та ін. Харків : ВД «Інжек», 2012. – 352 с.
11. Карагодова О. О., Кігель В. Р., Рожок В. Д. Дослідження операцій : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 256 с.
12. Колодінська О. В., Медведєв М. Г. Дослідження операцій : навч. посіб. Київ : Видавництво Європейського університету, 2006. 158 с.
13. Корольов М. Є., Павленко В. І., Савіна О. В., Тимошенко А. Г. Дослідження операцій і методи оптимізації : навч. посіб. Київ : Університет «Україна», 2007. 177 с.
14. Кунда Н. Т. Дослідження операцій у транспортних системах : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Слово», 2008. 400 с.
15. Кутковецький В. Я. Дослідження операцій : навч. посіб. Київ : Вид-во Тов “Видавничий дім “Професіонал”, 2004. 350 с.
16. Математичне програмування : метод. реком. з вивчення дисципліни та виконання контрольних робіт здобувачами вищої освіти заочної форми навчання / уклад.: О. В. Шебаніна та ін. Миколаїв : МНАУ, 2020. 81 с. URL:
http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8093/1/Matematychnе%20prohramuvannia_2020.pdf
17. Математичне програмування : метод. вказівки та завдання для проведення практ. занять та самост. роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПІ «Комп’ютерні науки» спеціальності 122 «Комп’ютерні науки» денної форми здобуття вищої освіти / уклад. : О. В. Шебаніна, В. П. Клочан, І. В. Клочан, С. І. Тищенко, Н. С. Ручинська, В. О. Крайній, І. І. Хилько. Миколаїв : МНАУ, 2021. 136 с. URL:
<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9969>
18. Математичне програмування : конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПІ «Комп’ютерні науки» спеціальності 122 «Комп’ютерні науки» денної форми здобуття вищої освіти / уклад. : О. В. Шебаніна, В. П. Клочан, І. В. Клочан, С. І. Тищенко, Н. С. Ручинська, В. О. Крайній, І. І. Хилько. Миколаїв : МНАУ, 2021. 133 с. URL:
<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9966>
19. Методи оптимізації в економіці : методичні рекомендації та завдання для практичних занять і самостійної роботи здобувачів вищої освіти освітнього ступеня "бакалавр" для спеціальностей 073 "Менеджмент" та 281 "Публічне управління та адміністрування" денної та заочної форм навчання / уклад. О. В. Шебаніна та ін. Миколаїв : МНАУ, 2020. 92 с. URL:
<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8096/1/Metody%20optymizatsii%20v%20ekonomitsi.pdf>

20. Оптимізаційні методи та моделі : метод. реком. до виконання практичних занять і самостійної роботи для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня "Бакалавр" спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" денної форми навчання / уклад. : О. В. Шебаніна, В. П. Ключан, І. В. Ключан та ін. Миколаїв : МНАУ, 2020. 87 с. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8848>.
21. Оптимізаційні методи та моделі : метод. реком. до виконання тестових завдань і самостійної роботи для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня "Бакалавр" спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" денної форми навчання / уклад. : О. В. Шебаніна, В. П. Ключан, І. В. Ключан та ін. Миколаїв : МНАУ, 2020. 107 с. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8849/1/optimizacijni-metodi-ta-modeli_testovi.pdf
22. Охріменко М. Г., Дзюбан І. Ю. Дослідження операцій : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 184 с.
23. Ржевський С. В., Александрова В. М. Дослідження операцій : підручник. Київ : Академвидав, 2006. 560 с.

Інформаційні ресурси

1. Дистанційний курс «Дослідження операцій». URL: <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=1541>
2. Головне управління статистики у Миколаївській області України. URL: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua>
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Економіко-математичні методи і прикладні моделі. URL: https://stud.com.ua/9254/ekonomika/ekonomiko-matematichni_metodi_i_prikladni_modeli
5. Економіко-математичне моделювання. URL: <http://docplayer.net/73706331-Ekonomiko-matematichne-modelyuvannya.html>
6. Планета Інформатика. URL: https://www.youtube.com/channel/UCPtr26K__bqA1AC3eMttSZQ/playlists
7. Теоретичні основи кількісних методів моделювання та прогнозування економічних процесів. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/retrieve/15645/Лекції.pdf>

9. Інтеграція здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами	Набуття програмних результатів в умовах інклюзивної освіти здійснюється відповідно до Положення про організацію інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами у Миколаївському національному аграрному університеті із застосуванням особистісно орієнтованих методів навчання та з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності усіх здобувачів вищої освіти, рекомендацій індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю (за наявності) та/або висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку здобувачів вищої освіти (за наявності), що надається інклюзивно-ресурсним центром. Для навчання, професійної підготовки або перепідготовки осіб з особливими освітніми потребами застосовуються різні види та форми навчання, що враховують їхні потреби та індивідуальні можливості. В університеті є пандус, кнопка виклику, а також особа, яка безпосередньо забезпечує інтеграцію споживачів вищої освіти з особливими освітніми потребами.
10. Доступ до матеріалів навчання	Необхідне навчально-методичне забезпечення курсу розміщено в друкованому та електронному вигляді в бібліотеці МНАУ у вільному доступі, а також на офіційному сайті МНАУ. Доступ до матеріалів навчання: https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=1541

Силабус навчальної дисципліни розробив:
старший викладач кафедри
економічної кібернетики, комп'ютерних наук
та інформаційних технологій

(підпис)

Іван ХИЛЬКО